

15 maj 2026

Till Utbildningsdepartementet
Dnr U2025/02279

Remissvar gällande betänkandet En förbättrad elevhälsa (SOU 2025:113)

Logopedförbundet är inte remissinstans men lämnar synpunkter då utredningen berör områden där logopedisk kompetens är avgörande för barns och elevers rätt till stöd.

Logopedförbundet organiserar Sveriges logopeder och har i dagsläget cirka 2500 medlemmar, vilket är majoriteten av yrkeskåren. Det arbetar i dagsläget cirka 350 logopeder inom pedagogisk verksamhet. Förbundet är både intresseorganisation och fackförbund, och har ett ständigt ökande antal lokalföreningar som organiserar logopeder även på lokal nivå.

Logopedförbundet välkomnar utredningens ambition att stärka elevhälsans struktur, tydliggöra uppdraget och förbättra samverkan mellan skola, hälso- och sjukvård och socialtjänst. Samtidigt anser vi att betänkandet har en avgörande brist: språk, kommunikation och läs- och skrivutveckling saknas som hälso- och lärandefaktor, och logopeder saknas som obligatorisk profession i elevhälsan. Logopedförbundet anser att logopedisk kompetens ska ingå i elevhälsans bemanning. Utan logopeder uppstår ett kompetensglapp som direkt drabbar elever i språklig sårbarhet och försvårar skolans möjligheter att leva upp till sitt kompensatoriska uppdrag. Språk och kommunikation är grunden för allt lärande och ett samarbete mellan pedagoger och logopeder är en vinst för alla barn med språkliga svårigheter i skolan. ”Språkliga svårigheter” kan innebära att man inte behärskar svenskan som språk, men också att man har svårigheter med språkförmågan i sig, exempelvis vid språkstörning/DLD. När språk enbart ses som en pedagogisk fråga riskerar elever med språkliga svårigheter att misstolkas som svaga läsare, omotiverade eller ointresserade. Med logopedisk kompetens i elevhälsan kan skolan skilja mellan pedagogiska utmaningar och språkliga funktionsnedsättningar och ge rätt stöd i rätt tid.

Vi ser utredningens nya krav gällande att rektorer ska genomföra en behovsanalys och att huvudmannen ska tillgodose behov utifrån en bemanningsplan som ett steg i rätt

riktning mot att stärka elevhälsan. För att dessa krav ska få faktisk effekt måste behov av stöd i språk och kommunikation ingå som en tydlig och obligatorisk indikator i behovsanalysen. Språkstörning/DLD är den vanligaste utvecklingsrelaterade funktionsnedsättningen, ca 7-8% av alla barn har en språkstörning, vilket innebär i genomsnitt två elever i varje klass. Dessutom kan ungefär 12-13 % av alla barn och elever antas befinna sig i språklig sårbarhet i olika situationer och sammanhang som alla är i behov av att det finns logopedisk kompetens kopplad till skolan. Att exkludera logopeder innebär att elevhälsan saknar fördjupad och kompletterande kompetens för att:

- identifiera språk-, tal- och kommunikationssvårigheter
- genomföra kvalificerade bedömningar av språk-, läs- och skrivsvårigheter
- bidra till tvärprofessionella analyser av lärmiljöer genom att synliggöra språkliga krav och hinder för lärande
- ge evidensbaserade insatser för språk-, läs- och skrivutveckling
- utforma och följa upp språkstimulerande insatser på grupp- och skolnivå
- handleda pedagoger i språkutvecklande arbetssätt och kommunikativt stöd
- bidra till tidig upptäckt av språkliga riskfaktorer kopplade till skolmisslyckande och psykisk ohälsa
- samverka med vårdnadshavare och externa aktörer kring språkliga och kommunikativa behov
- säkerställa likvärdig tillgång till språkligt stöd oavsett skolform och kommun

Detta står i direkt motsättning till utredningens egna mål om tidig upptäckt, tvärprofessionellt arbete och likvärdighet.

Språk- och läsförmåga

Barns språkförmåga är grunden för allt lärande. Det är genom språket elever förstår instruktioner, tar till sig ämnesinnehåll, utvecklar resonemang och visar sina kunskaper. När språkförståelsen brister påverkas varje skolämne. Vi vet att språkliga svårigheter påverkar allt från delaktighet till läsförståelse, socialt samspel och psykisk hälsa. Då kan vi inte luta oss mot tillfälliga projekt, otydliga ansvarsfördelningar eller insatser som inte följer barn över tid. Barn utvecklas långsiktigt och stödet måste göra detsamma. Här bör logopeder finnas med. Inte som en ”extra resurs”, utan som en självklar del av elevhälsans kompetensförsörjning. Språk, kommunikation och läsning är centrala delar av utbildning, inte sidospår.

De elever som har svårigheter med språkförmågan är de som har språkstörning men även bland annat elever med annan neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och flerspråkighet. Detta är inte en uttömmande lista men endast dessa tre grupper utgör en stor andel av de elever som finns. Dessa elever bör få det logopediska stödet de behöver för att kunna tillgodogöra sig undervisningen och visa sina kunskaper.

Utöver språkliga svårigheter har logopederna även kompetens inom läs- och skrivsvårigheter och dyslexi. I den rådande läskrisen finns ett större behov av tillgång till logopederna i elevhälsan. Dessutom är läsförståelse en förmåga som kräver att man har en god språkförmåga. Läsning kräver både förmågan att avkoda bokstäver till ljud för att skapa ord av dem och att kunna tyda dessa ord i meningar och längre texter. Har man språkliga svårigheter kan det bli svårt att ta till sig av textens innehåll trots att man kan tyda vilka ord som står.

Elevhälsans tvärprofessionella arbete har betydelse för elevernas lärande, hälsa och utveckling

Det är positivt att språkstörning/DLD nämns i utredningen och att logopederna ses som en självklar del i arbetet med att utreda språkstörning och dyslexi. Logopederna gör redan idag utredningar av språk-, läs- och skrivförmåga i skolan, och detta arbete kommer självklart att fortsätta. Logopederna kan dessutom vara behjälpliga vid analysering av screeningresultat för läs- och skrivförmågan. Den data som samlas in av lärarna kan analyseras mellan logoped och lärare för att bättre kunna nyttja den. Det är dock olyckligt att logopedernas arbete i skolan reduceras till att bara omfatta utredning när kompetensen och möjligheterna är mycket större än så. Logopedisk kompetens i skolan kan utgöra stöd i att utveckla såväl undervisningen som utbildningen i stort. Logopederna arbetar ofta tillsammans med pedagoger för att skapa en språkstimulerande lärmiljö för samtliga elever, och har ofta ett utbildande uppdrag där de hjälper till att fördjupa pedagogernas kompetens gällande språkliga svårigheter, kompensatoriska strategier och hjälpmedel.

Utifrån förslaget att elevhälsan ska ha ett ökat fokus på individriktade insatser kan logopedinsatser vara en viktig del av arbetet med fokus på stöd och träning. Det är dock olyckligt att begränsa specialpedagogiskt stöd till korta perioder om maximalt två månader i tre ämnen åt gången. Detta står i direkt konflikt med behoven hos de 7–8 procent av eleverna som har språkstörning/DLD, en funktionsnedsättning som påverkar lärande i alla skolans ämnen och som inte kan mötas med tidsbegränsade insatser. Språk är en grundläggande förutsättning för allt lärande och inte ett avgränsat stödområde. Förslaget om minskad dokumentation skulle kunna innebära en rättsosäker hantering av elever med funktionsnedsättning, särskilt barn med komplexa behov såsom språkstörning/DLD eller kombinationer av DLD, ADHD och dyslexi. För dessa elever är kontinuitet, uppföljning och spårbarhet avgörande för att insatser ska bli verkningsfulla. Därför måste en minskad dokumentation göras på rätt sätt, så att tid frigörs för pedagogerna att finnas där för eleverna utan att riskera att de elever som är i behov av stöd faller mellan stolarna.

Logopederna har fördjupad kompetens om språkförståelse, språkliga krav i undervisningen och hur språkliga svårigheter yttrar sig i klassrummet. Trots det är

skolor i Sverige inte skyldiga att ha logoped. Resultatet blir att elever med språkstörning misstolkas som lata, ointresserade eller "svaga läsare", när problemet i själva verket är bristande språkförståelse som är något som kräver helt andra insatser och stöd.

Logopeder bör även vara en del av elevhälsan i den anpassade grundskolan då logopeder är experter på alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) och till exempel språkliga utmaningar som uppstår vid intellektuell funktionsnedsättning (IF).

Konsekvenser av obehandlade språkliga svårigheter

Kartläggningen från NPO Tal och språk som publicerades i slutet av 2025 visar att barn med misstänkt språkstörning/DLD i många regioner väntar i flera år på utredning. Under dessa år befinner de sig i klassrummet ofta utan att någon förstår varför de kämpar med att förstå, bearbeta och använda muntligt och skriftligt språk. Riksföreningen för skolsköterskor lyfter att de som yrkesgrupp har för låg kunskap om språkstörning/DLD och att många elever med DLD därför missas. Det är vanligt att skolsköterskor remitterar för dyslexi när det i stället handlar om språkstörning/DLD. Med logopeder i elevhälsan skulle dessa elever upptäckas långt tidigare och få stöd innan svårigheterna hunnit påverka skolgång, självkänsla och framtida möjligheter.

Logopeder behövs i skolan för att stötta elever med språkliga svårigheter så att de får bättre möjligheter till lärande i skolan och uppnå målen. Skollogopeder är även viktiga för att identifiera dessa elever som inte upptäcks under BVC-kontrollerna i förskoleåren. Det finns statistik på kopplingen mellan oupptäckta/obehandlade språkliga svårigheter och kriminalitet i Norge vars skolsystem liknar Sveriges. 30-50% av kriminella i Norge har språkstörning och många har dessutom inte blivit utredda eller fått stöd för sin funktionsnedsättning innan de avtjänat sitt straff. Dessutom har mer än en tredjedel av unga fångar diagnostiserats med dyslexi. Det visar hur språk-, läs- och skrivsvårigheter, när de inte upptäcks och behandlas tidigt, kan få långtgående konsekvenser för individens skolgång, psykiska hälsa och samhällsdeltagande. Att stärka elevhälsan med logopedisk kompetens är därför inte bara en utbildningsfråga utan även en förebyggande insats för samhället i stort.

Med vänlig hälsning,

Kerstin Wiström

ordförande

Logopedförbundet

Kerstin.wistrom@logopedforbundet.se